

'We are the people you love to hate'

Bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam kiezen ze tegenwoordig écht voor het kind. *Sozio* zoekt uit wat dat inhoudt. Over opzettelijk vooringenomen hulpverleners, een vader die zijn vader vermoordde en autocratische rechters die niet van deze tijd zijn. *Rob de Blok*

isteren mocht ik na lange tijd binnenkomen bij het gezin Van Wees. Vader heeft wegens mishandeling van zijn kind een tijdelijk huisverbod. Ik heb geadviseerd dat het kind voorlopig bij een tante zou wonen, maar ik had niet door dat ik daarmee het huisverbod van vader ondermijn. Als het slachtoffer niet meer thuis woont, mag de politie geen huisverbod handhaven. Dus dat was misschien niet zo slim van me.' Deze ontboezeming doet een gezinsmanager van Jeugdbescherming Regio Amsterdam (JBRA) tijdens een van de wekelijkse casuïstiekoverleggen. Zodat haar collega's er hun voordeel mee kunnen doen. In het drie uur durende overleg bespreken de jeugdbeschermers van Team Zuid elkaars 'caseload' in de vorm van intervisie.

Anders

'Wij doen het anders. Kom maar kijken.' Dat zei Erik Gerritsen, op het moment van deze uitnodiging nog bestuurder van de Amsterdamse jeugdbescherming, tijdens het keukentafelgesprek dat in de vorige *Sozio*

werd gepubliceerd. Er waren twee aanleidingen voor dat gesprek met Gerritsen: ten eerste zijn vertrek naar Den Haag (waar hij inmiddels secretaris-generaal is bij het ministerie van VWS); ten tweede het kritische boek *Wie zorgt er dan voor mij?* van Marga Ganzevles en ondergetekende over de jeugdzorg. *Sozio* aanvaardt de uitnodiging in dank en schrijver dezes gaat op bezoek bij JBRA in de Overschiestraat. Tijdens een warme julimiddag komen in straf tempo en onder strakke vergaderdiscipline verschillende kinderen/gezinnen/casussen aan de orde. De vechtscheiding van het gezin Torendaal, waar de twee jongens de dupe van zijn. De kinderen van ouders met zware psychiatrische problematiek die 'écht niet meer thuis gaan wonen'. De achttienjarige meid die haar leven toch behoorlijk op de rit heeft weten te krijgen. De veertienjarige die niet bijster slim is, maar wel ernstig *streetwise*.

Generiek gezinsgericht

De casussen worden op een methodische manier besproken. In welke fase van het proces zitten we? Is

Het wekelijks casuïstiekoverleg bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam (JBRA). De teamleden wilden niet herkenbaar in beeld.

het hele gezin erbij betrokken? Welk cijfer op een risicoschaal van 0 tot 10 geven we aan dit kind? Heb je vaak genoeg contact gehad met het kind en het gezin? Jeugdbeschermer Jessica verwoordt het zo: 'Tijdens deze casusbespreking, die ook het karakter heeft van intervisie, willen we weten hoe modeltrouw je bent geweest aan het generieke gezinsgericht werken. Hoe ga je werken aan je sterke kanten en je uitdagingen en hoe generaliseer je waarin je getraind bent?' Sigrid van de Poel, directeur van JBRA, legt uit dat de organisatie in een proces van zeker vier jaar zichzelf opnieuw heeft uitgevonden. 'Onder het motto *Ieder kind veilig* hebben we de methode generiek gezinsgericht werken ontwikkeld. Daarmee houden we de focus op het kind terwijl we het hele gezin bij het proces betrekken. Het gaat dus niet alleen om het ene kind waar een ondertoezichtstelling voor is uitgesproken, maar om alle kinderen uit het gezin. We hebben een wetenschappelijk gefundeerde vragenlijst ontwikkeld en op basis daarvan maken we een risico-inventarisatie. Niet alleen de fysieke veiligheid, maar ook de gehechtheidsrelatie komt er via die lijst uit. Reageert de ouder op het kind? Is de problematiek van de

ouder, bijvoorbeeld psychiatrie, niet overheersend? En voor het communiceren en contact maken met ouders hebben we een methodiek geïntroduceerd waardoor we allemaal eenzelfde manier van werken hebben.' Kom daarom niet aan bij het Team Zuid met de vraag of het niet vreemd is dat er tijdens het casuïstiekoverleg maar één mannelijke jeugdbeschermer aan tafel zit. 'We werken allemaal met dezelfde methodiek volgens bepaalde principes en daar houden we elkaar aan. Daarom maakt het ook niet uit of we Marokkaans, Surinaams, Turks of Nederlands zijn.'

Vooringenomen

Ellende gaat vaak over van generatie op generatie. Voor hulpverleners aan de frontlijn van de maatschappij is dat een gegeven, al blijft vaak onduidelijk wat je met die feiten aan moet. De Amsterdamse jeugdbescherming vat de koe bij de horens. Van de Poel: 'Wij werken met patronen. Als we zien dat bepaalde gedragspatronen in verschillende generaties terugkeren, nemen we dat mee in onze analyse. Wat zijn oorzaken en is er een kans dat dat zomaar gaat ➤

- ▶ veranderen?’ Van de Poel heeft geen moeite met de vraag of dit zou kunnen leiden tot vooringenomenheid van de hulpverleners. ‘Vooringenomen *zijn* we. De aanleiding om ons ermee te bemoeien is natuurlijk altijd enorm. We zeggen nu eerlijker dan vroeger: ‘Ik ben hier omdat we een melding van de politie hebben gekregen dat jullie elkaar slaan in het bijzijn van je kinderen.’ Wij kunnen niet van iedere volwassene een participierend burger maken, maar we kunnen wel de schade beperken door er op tijd bij te zijn voor de kinderen.’

Eigen vader vermoord

In het teamoverleg is het gezin Van Dongen aan de orde. Onlangs was er een overleg met alle betrokken volwassenen, met uitzondering van de moeder die lijdt aan een borderline-stoornis. De drie kinderen van het gezin zijn al vier jaar ondergebracht bij pleegouders, nadat de vader werd opgenomen in een tbs-kliniek. Hij had in een psychose zijn eigen vader vermoord. Hij mag eens in de vier weken zijn kinderen zien, maar wil dat ze bij hem komen wonen. ‘Ik kon hem goed uitleggen waarom dat geen goed idee is,’ vertelt de gezinsmanager. ‘De kinderen hebben nogal wat op hun bordje gehad: eerst was er de scheiding, toen de moord, vervolgens bleek moeder borderliner te zijn en tot overmaat van ramp overleed de pleegopa. Maar afgezien daarvan: aan hoe vader zich verhoudt tot zijn kinderen kun je zien dat er geen veilige hechting is. Ik kon hem tot het inzicht brengen dat zijn voorstel voor de kinderen geen meerwaarde heeft.’ ‘Breng de risicofactoren in kaart en omschrijf duidelijk hoe het risico verlaagd kan worden’, raadt Jessica haar collega aan.

Beste overheidsorganisatie

‘Onze primaire aandacht en sympathie gaat nu uit naar de kinderen,’ zegt Sigrid van de Poel. ‘Ouders zijn het grootste geluk van kinderen en helaas ook de grootste bedreiging van het geluk van kinderen. Het kost enorm veel tijd om het gedrag van mensen te veranderen. Maar als het intussen onveilig is voor het kind, moet je geen risico nemen. Dan kies je voor het kind.’

Het klinkt simpel, maar het was een hele klus om deze gedachte consequent door te voeren. Zo blijkt uit de besprekingen van de casussen dat de werkelijkheid van de formulieren nog niet altijd spoort met de werkelijkheid van de werkers. Nu is er weer eens een formulier niet aangepast, dan weer blijkt dat het digitale invullen leidt tot goede antwoorden op de verkeerde vragen – of andersom. Kinderziektes, constateert het team. ‘Dan vullen we het toch niet digitaal in?’

Dat de omwenteling behoorlijk gelukt is, blijkt ook uit het feit dat de Amsterdamse jeugdbeschermers de prijs voor ‘Beste overheidsorganisatie van het jaar

2014’ kreeg. De jury trof ‘veel lef en gedrevenheid’ en constateerde een ‘diepgaande verandering van cultuur en werkwijze’. Maar kritiek blijft mogelijk, en directeur Van de Poel is de eerste om dat te erkennen: ‘Ook bij ons werken niet alleen mensen die doen wat wij hopen dat ze doen.’

Bovendien realiseert ze zich dat gelijk hebben niet hetzelfde is als gelijk krijgen. ‘Na drie jaar navelstaren ontdekten we dat de rest van de wereld nog niet op onze manier denkt. Daarom moeten we onze boodschap helder overbrengen bij de Raad voor de Kinderbescherming en kinderrechtters.’

Zielig

Of dat gaat lukken, is de vraag. De Raad staat niet bekend om zijn vlotte aanpassing van nieuwe inzichten. Neem de Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen, die dit jaar in werking trad. Een van de belangrijkste veranderingen is dat uit huis geplaatste kinderen sneller duidelijkheid moeten krijgen over hun perspectief. Niet langer jaarlijkse verlengingen van de uithuisplaatsingen, maar sneller duidelijkheid over waar het kind gaat opgroeien: bij de ouder(s) of elders. Die duidelijkheid moet er komen ‘binnen een voor het kind aanvaardbare termijn’. Maar ondanks een wetenschappelijk advies van pedagoog Femmie Juffers zwoegen juristen, gedragswetenschappers en beleidsmedewerkers van de Raad al maandenlang over de vraag wat een aanvaardbare termijn is voor het kind. ‘En zelfs als de Raad met ons meegaat, kunnen we een rechter treffen die het zielig vindt voor de ouders,’ weet Van de Poel. ‘Het is toch niet van deze tijd dat rechters zich baseren op sentimenten in plaats van op wetenschappelijk onderzoek? Dat die aardige mevrouw haar kinderen vast niet zal mishandelen... Je moet je baseren op feiten. Sommige rechters zijn totaal niet van deze maatschappij en niet van deze tijd, laat staan dat ze van deze doelgroep zijn. Rechters mogen totaal autocratisch hun ding doen. Zo zit ons systeem in elkaar.’

Over de schutting

Van de Poel schuwt de confrontatie niet met rechters, de Raad voor de Kinderbescherming, met eigen medewerkers en met de klanten – van wie sommigen krachttermen gebruiken als ‘kinderroofmachine’, ‘graaiers over de ruggen van kinderen’, enzovoort. Over de overgang van de jeugd-ggz naar de gemeenten is Van de Poel duidelijk: ‘De ggz-instellingen hebben, toen tot de transitie besloten was, hun jeugdpsychiatrie uitgekleeft tot er bijna niets van over was. De spartelende restanten hebben ze bij ons over de schutting gegooid.’ Al even kritisch is ze over de sociale wijkteams. ‘Elke wijk heeft verscheidene teams. Daarmee zijn er in de wijken schotten opgeworpen. Dat stelt de zorgmijders, in feite onze doelgroep, in staat om onder de radar te blijven.’

Sigrid van de Poel: 'Ouders zijn het grootste geluk van kinderen en de grootste bedreiging van het geluk.'

Wordt het niet een beetje eenzaam zo? 'Ach,' zegt de directeur, *'we are the people you love to hate'*. Die haat gaat soms ver; vandaar dat medewerkers niet herkenbaar op de foto willen.

Neppistool

Terug naar het teamoverleg, waar gezinsmanager Johanna de zaak-Abdel uit de doeken doet. Abdel was al op zijn vijfde in beeld wegens druk gedrag. 'ADHD', luidde de diagnose, en voor zijn vader en moeder gaf dat erkenning. Nu, op zijn veertiende, begint het uit de hand te lopen. Abdel is gemakkelijk beïnvloedbaar, zo blijkt. Onlangs werd hij gepakt omdat hij met een neppistool had gezwaaid om andere jongens te intimideren. Nu heeft hij te maken met jeugdreclassering. 'Wat vóór hem pleit, is dat hij berouw toont,' zegt Johanna. 'Hij accepteert de straf van zijn ouders en wil praten met zijn slachtoffer.' 'Wat echter tegen hem pleit, is dat hij niet beseft wat verkeerd is aan zijn gedrag; dat moet hem verteld worden,' merkt haar collega op. Wat volgt, is een discussie over de vraag hoe Abdel scoort op de risicoschaal. Een 5 omdat hij uit een hecht gezin komt? Of toch een 4, omdat hij wel *streetwise* is maar een IQ van tachtig heeft? Het wordt een 4: 'Hij heeft

al veel hulpverlening gehad, maar toch glipt hij weg. Hij moet leren weg te lopen van slechte jongens.' Voor de officier van justitie is dit plan van aanpak goed genoeg en kan het de deur uit, al moet de zinsnede dat Abdel thuis als een prins behandeld wordt eruit: niet feitelijk en wekt de verkeerde suggestie. Voor het team moet er nog meer gebeuren: het gezinspatroon, voor zover het beschreven is, is nog niet besproken met vader en moeder. En hoe zit het eigenlijk met het zusje van Abdel? 'Wat heeft dit allemaal voor impact op haar? Dat kun je niet schetsen, want je hebt haar nog niet gesproken. Daarom is dit nog niet *ons* plan van aanpak.'

Hoewel deze Amsterdamse jeugdbeschermers ons boek niet gelezen hebben, ga ik naar huis met het vermoeden dat onze ideeën over een betere jeugdzorg niet zo ver uit elkaar lopen. Het moet beter in de jeugdzorg en dat kan ook, als we onszelf bij alles wat we doen deze vraag stellen: wordt het kind hier beter van? ❖

De namen van klanten zijn om privacyredenen gefingeerd.

Wil je reageren op dit artikel? Mail de hoofdredacteur: stan@mailswp.com